

Cuprins

REZUMAT	7
STRUCTURA TEMEI	10
I. PARADIGMA – TRANSFORMAREA SISTEMULUI DE ASIGURĂRI SOCIALE AL SECOLULUI XX – REVOLUȚIA 4.0 (SECOLUL XXI)	13
1.1. Concurența între întreprinderi și impactul exporturilor asupra locurilor de muncă	21
1.2. Caracterul multidimensional al inegalităților economice și sociale	27
1.3. Impactul inegalităților asupra sistemului de asigurări sociale	30
II. NODUL GORDIAN	34
2.1. Instrumente și indicatori utilizați în analiza sustenabilității fiscale	36
2.2. Date și indicatori relevanți pentru sustenabilitatea fiscală	44
2.3. Provocările actuale și riscurile privind sustenabilitatea fiscală a sistemului public de pensii	48
2.4. Legătura dintre sustenabilitatea fiscală și sistemele de pensii	56

III. REFORMA FILOSOFICĂ ȘI POLITICĂ A SISTEMULUI DE PROTECȚIE SOCIALĂ ÎN GENERAL, A ASIGURĂRILOR SOCIALE ÎN SPECIAL.....	65
3.1. Reconfigurarea sistemului de asigurări sociale și regândirea principiului universalității în asigurările sociale.....	67
3.2. Provocări și schimbări legislative	81
3.3. Adoptarea IA în sectorul public și crearea unui sistem ideal de asigurări sociale digitalizat.....	83
IV. VIITORUL ÎNCEPE ACUM: LIMITELE DREPTULUI ȘI RESPONSABILITĂȚII.....	90
4.1. Regândirea principiilor de solidaritate	92
4.2. Pachetul de măsuri fiscale de austeritate.....	94
4.3. Limitele juridice, economice și etice	97
BIBLIOGRAFIE	101
LISTĂ LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE – Prof. univ. dr. hab. Claudia Ana Moarcăș	106

Rezumat

Securitatea socială reprezintă asigurarea unui venit de înlocuire decent prin intermediul a două componente: de asigurări sociale, persoanelor care nu pot să își satisfacă nevoile prin muncă; și de asistență socială, persoanelor care nu pot să supraviețuiască în absența acestui venit. Prin dimensiunile sale, securitatea socială asigură protecția minimă prin acces la bunuri și servicii esențiale pe baza unui venit minim ce variază în funcție de vârstă, sex, sănătate și nivel de dezvoltare economică a statului; este proactivă, asigurând prevenirea riscurilor și protecția împotriva lor pentru armonizarea șocului fluctuației prețurilor pe piață, diversificarea veniturilor, reducerea șomajului; și promovează valorificarea potențialului și resurselor ca investiții pe durata vieții, adaptate la ciclul de viață al populației, constituind unul din multiplele răspunsuri la inegalitățile generate de lumea în care trăim.

I. Paradigma:

A. Efectele globalizării și modificarea structurii ciclului de viață al oamenilor au generat abordarea temei din perspectiva adâncirii sărăciei și excluziunii sociale; a sporirii șomajului, mai ales, în rândul tinerilor; îmbătrânirea progresivă a populației și creșterea vârstelor de pensionare; precum și mobilitatea forței de muncă.

B. Caracterul multidimensional al inegalităților economice și sociale, în special în privința veniturilor, reflectă diferențele individuale rezultate din starea de sănătate, vârstă, capacitatea de a munci, accesul la tehnologie, amplasarea geografică regăsită în sintagma „parametri necesari dreptății, egalității, incluziunii”; la acestea se adaugă dezvoltarea economică și coordonatele sociale ale societății (cultură, istorie, mediu); piața muncii și condițiile de muncă (oportunități inegale la angajare, nivelul salariilor, aptitudinile și competențele lucrătorilor); orientarea politică a guvernării; sănătatea și accesul la îngrijiri medicale (noile forme de muncă generate de noile tehnologii, impozitele, pachetul de servicii); pregătirea profesională, cunoașterea și educația.

II. Nodul gordian

Cum putem menține un nivel ridicat de protecție socială când resursele de finanțare scad și nevoile oamenilor explodează pe fondul îmbătrânirii populației, al transformării muncii sub efectul noilor tehnologii (IA, robotizare, automatizare, apariția de noi categorii de lucrători precari) și al scăderii dezvoltării economiei?

III. Reforma filosofică și politică a sistemului de protecție socială în general, a asigurărilor sociale în special

Prelecțiunea invită participanții să reflecteze asupra acestei reforme în următorii termeni: (i) IA, robotizarea și

digitalizarea producției manufacturiere și a serviciilor au transformat piața muncii; volatilitatea locurilor de muncă, a competențelor și abilităților lucrătorilor repun în discuție principiul unui sistem de protecție socială bazat pe stabilitate și cotizări salariale – noutăți și provocări; (ii) trebuie regândit principiul universalității: egalitate vs echitate – reformă și revizuire; (iii) adaptarea modelului secolului XX la provocările secolului XXI: este timpul să schimbăm „software-ul” pentru a oferi generațiilor viitoare un model, just și sustenabil financiar, acoperind munca ocazională sau neregulată. Care sunt limitele dreptului și responsabilitățile pentru viitor în materia asigurărilor sociale?

Structura temei

- **Paradigma** – transformarea sistemului de asigurări sociale al secolului XX – Revoluția 4.0 (secolul XXI)
  - **De ce** e necesară tranziția?
  - **Cum** trebuie făcută?
  - **Pentru cine** este necesară și **cu ce scop**?
- Reformă și revizuire – **nodul gordian**
  - **Cum** trebuie realizată?
  - **Cine** e în măsură să o facă?
  - **Ce riscuri** implică?
- **Viitorul începe acum**: limitele dreptului și responsabilități
  - **Ce efecte** produce această tranziție și cui servește?
  - Reconfigurarea sistemului de asigurări sociale și regândirea principiului universalității în asigurările sociale: **între egalitate și echitate**
  - **Care** sunt costurile acestei tranziții și în **ce limită de timp** se poate realiza eficient?
- **Concluzie**

Motto: „O societate se judecă după modul în care îi tratează pe cei slabi”

Hubert H. Humphery

Triada paradigmă, evoluție, perspectivă, adaptată cadrului în care ne aflăm, m-a dus cu gândul la Platon, la lumea ideilor, la sistemul de referință care determină felul în care percepem lumea, prototip al lumii sensibile în care trăim. Pentru un ochi avizat, drepturile de securitate socială reflectă cel mai bine gestionarea riscurilor sociale (i) la nivel internațional, prin Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr. 102/1952 privind normele minime de securitate socială ratificată de România¹; (ii) la nivel regional, unional, prin Pilonul european al drepturilor sociale² și Regulamentul nr. 883/2004³; (iii) la nivel național, prin reglementările drepturilor de securitate socială, reprezentând un instrument specific și necesar pentru ruperea cercului vicios al sărăciei.

Securitatea socială reprezintă asigurarea unui venit de înlocuire decent persoanelor care (i) nu pot să își satisfacă nevoile prin muncă (bătrânețe, boală, incapacitate temporară de muncă, pierderea locului de muncă) – componenta de

---

¹ Legea nr. 115/2009, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 325 din 15 mai 2009.

² <https://eur-lex.europa.eu>.

³ *Idem*.

asigurări sociale; și care (ii) nu pot să supraviețuiască în absența acestui venit – componenta de asistență socială. Prin dimensiunile sale, securitatea socială asigură: acces la bunuri și servicii esențiale (protecția minimă) printr-un venit minim ce variază în funcție de vârstă, sex, sănătate și nivel de dezvoltare economică a statului; prevenirea riscurilor și protecția împotriva lor (securitate proactivă) pentru armonizarea șocului fluctuației prețurilor pe piață, diversificarea veniturilor, reducerea șomajului; promovarea potențialului și resurselor, investiții pe durata vieții, adaptate la ciclul de viață al populației, constituind unul din multiplele răspunsuri la inegalitățile generate de lumea în care trăim.

I. Paradigma – transformarea sistemului de asigurări sociale al secolului XX – Revoluția 4.0 (secolul XXI)

„Să te cunoști pe tine însuși este începutul înțelepciunii”, spunea Socrate. Transpunerea acestui dicton la tema noastră echivalează cu înțelegerea nevoilor individuale în cadrul sistemelor de asigurări sociale.

Revoluția 4.0 aduce schimbări economice, tehnologice și demografice care necesită reevaluarea profundă a sistemelor de asigurări sociale pentru asigurarea echității și justiției sociale. Pe de o parte, **transformarea asigurărilor sociale: (i) personalizare și digitalizare** prin noile tehnologii, cum ar fi inteligența artificială și blockchain, care permit personalizarea beneficiilor sociale și optimizarea proceselor administrative și (ii) **incluziunea noilor categorii de lucrători** prin creșterea muncii în economia gig și a lucrătorilor independenți, care necesită extinderea protecției sociale și flexibilizarea contribuțiilor.

Aspect	Secolul XX	Secolul XXI
Context economic	Economii industriale, bazate pe producție și consum	Economii digitale și globalizate
Structura muncii	Muncă stabilă, pe termen lung, în industrii	Muncă flexibilă, <i>gig economy</i> , <i>freelancing</i>
Populație	Creștere demografică, populație tânără	Îmbătrânirea populației, scăderea natalității

Pe de altă parte, pe fundalul revoluției 4.0 se mențin provocările generate de **promovarea echității sociale**: (i) **principiul echității** conform căruia beneficiile sociale trebuie ajustate pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui individ, mai ales ale grupurilor vulnerabile (lucrători slab calificați, migranți); de ex., Canada folosește IA pentru personalizarea beneficiilor; și de (ii) **redistribuirea resurselor** prin adoptarea unor sisteme progresive de taxe și contribuții pentru a reduce inegalitățile sociale și economice.

Aspect	Secolul XX	Secolul XXI
Beneficii sociale	Pensii, șomaj, sănătate de bază	Beneficii personalizate, adaptate nevoilor individuale
Incluziune	Accent pe lucrătorii din industrii	Extindere către lucrătorii independenți și cei din economia gig

Un alt element urmărit de această transformare îl constituie **asigurarea justiției sociale** prin: (i) **acces universal** bazat pe faptul că sistemele de asigurări sociale trebuie să elimine orice bariere (economice, geografice sau tehnologice) și să promoveze solidaritatea; și (ii) **prevenție și proactivitate** prin aceea că politicile sociale trebuie să fie orientate spre prevenirea riscurilor, nu doar spre gestionarea acestora. Programele de recalificare devin esențiale.

Sustenabilitatea financiară este unul dintre elementele cheie care conduc la necesitatea transformării și adaptării sistemelor de asigurări sociale la noile tehnologii **prin**: (i) **diversificarea finanțării**: prin taxele pe industriile emergente și crearea de fonduri suverane care pot asigura resursele necesare pentru protecție socială (ex.: Norvegia și

fondul său suveran); și (ii) **combaterea economiei informale** prin digitalizarea proceselor fiscale care poate crește colectarea contribuțiilor și reduce evaziunea.

Aspect	Secolul XX	Secolul XXI
Surse de finanțare	Contribuții obligatorii și buget de stat	Diversificare: taxe pe industrii emergente, fonduri suverane. Extinderea responsabilității sociale corporatiste (<i>Corporatist social responsibility – CSR</i>)
Provocări	Creșterea cererii de beneficii sociale	Îmbătrânirea populației și economia informală. Adaptarea reglementărilor la diversificarea structurii forței de muncă și a conținutului muncii.

Concluzie: Sistemele de asigurări sociale în era Revoluției 4.0 trebuie să fie mai flexibile, incluzive și centrate pe individ, combinând inovația tehnologică cu solidaritatea

socială. Adaptarea acestora este vitală pentru a promova justiția socială și a crea o societate echitabilă și sustenabilă.

Necesitatea tranziției, modalitățile în care trebuie efectuată și identificarea scopului pentru care trebuie făcută rezidă în: (i) conștientizarea că efectele globalizării și modificarea structurii ciclului de viață al femeilor și bărbaților au generat abordarea temei din perspectiva adâncirii sărăciei și excluziunii sociale; a sporirii șomajului, mai ales, în rândul tinerilor; îmbătrânirea progresivă a populației și creșterea vârstelor de pensionare; precum și mobilitatea forței de muncă; (ii) luarea în considerare a caracterului multidimensional al inegalităților economice și sociale, în special cea a veniturilor, care reflectă diferențele individuale rezultate din starea de sănătate, vârstă, capacitatea de a munci, accesul la tehnologie, amplasarea geografică regăsită în sintagma „parametri necesari dreptății, egalității, incluziunii”; la acestea se adaugă dezvoltarea economică și coordonatele sociale ale societății (cultură, istorie, mediu); piața muncii și condițiile de muncă (oportunități inegale la angajare, nivelul salariilor, aptitudinile și competențele lucrătorilor); orientarea politică a guvernării; sănătatea și accesul la îngrijiri medicale (noile forme de muncă generate de noile tehnologii, impozitele, pachetul de servicii); pregătirea profesională, cunoașterea și educația.

Principalele funcții ale asigurărilor sociale sunt repartitia fondurilor și compensarea pierderilor. Rolul și funcțiile